

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Čechoslovan**

Vydavatel: **V. Švihovský**

Vydáváno v letech: **1911-[1918], 1911, 16.12.1911**

Číslo ročníků: **1, 45**

Číslo výtisků: **1, 45**

Datum vydání čísla: **16.12.1911**

Identifikátor ISSN: **2414-9373**

Stránky: **, ,**

Č E S K Á R U S .

K čl. „Češi a Češi,“ *)

uverejňnému v č. 43 „Čechoslovana“.

K odpovědi na článek „zelovského tkalce“ donutil mne tón, jakým mluví o mateřské zemi a o svých kmenovech v Čechách vůbec, kteří přece za nepodařené jedince nemohou.

P. pisatel praví, že Češi v Čechách jsou vychováni v domněni, že Rusko je pozadu. To domněnkou není, to je prostý fakt, neboť v Rusku je největší % analfabetů v Evropě (vyjma balkánské státy) a to zajisté o pokroku nesvědčí. Užívání nemístných pohrdavých názvů, jako „takový krajanek“, měl by si p. pisatel odvyknouti; nesvědčí to o jeho přílišné snášelivosti. Je pravdou, že staří osadníci mají své zkušenosti, jenže omezené po většině jen na ten úzký kruh země, kde žijí, nevidí — jak se říká — za humna a nesnesou jiných názorů, byť i sebe zdravějších, „takového nově přivandrovalého krajaneka“, prostě proto, že nežil v Rusku 100 let.

P. pisatel dělí Čechy na „tuzemské“ a „austriácké“. To je zlovyk, který je zde na Rusi zakořeněn a který nemožno dosti odsouditi. Proč „austriácký“ Čech? Proč ne prostě Čech nebo Čech ze zemi koruny České? Proč to stále vystrkování

do předu Austrie, která nám bere vše a nic nevrací?

P. pisatel uvádí, že stará vlast naše otce před 300 lety ožebračila a vyhnala. Zná asi velice chatrně dějiny své rodné země, neví-li, že to byly cizácké hordy s cizáckým panovníkem, které přivedly Čechy na pokraj záhuby a národ téměř k vymření. Těch 200 let od Bílé Hory byl útisk, za útiskem, válka za válkou se valila po českých lánech, obyvatelstvo zkováno v nejtěžší porobu. Tehdy se právě vystěhovalo mnoho rodin z Čech. Byly ale stále ve spojení se svou starou vlastí, nezapomínaly a houfně se vracely, když jim to bylo dovoleno. Ti Čechové neodcházelí z vlasti za výdělkem. Proto nelpěli na cizí půdě.

Zelovští Češi zdělili prý určitou nedůvěru k Čechům vůbec. Jakou? Či je nutno pro jeden nepěkný případ odsuzovati již celý národ?

O vzdělání „rakouských“ Čechů míní p. pisatel, že „snad“ je vyšší. Dle mého skromného mínění nejen „snad“, ale zcela určitě, ba Češi v zemích koruny české jsou nejen nejkulturnějším národem slovanským vůbec, ale i jedním z nejpokročilejších v Evropě. A proto za vzor sloužiti mohou, přes to, že p. pisatel o tom pochybuje. Stanou se ovšem i u nás věci, které schváliti nelze, ale nechť se uváží, že v žádném ná-

rodě světa není vše, jak by mělo býti. A český národ má ještě daleko do posledního stupně špatných stránek, mnohem dále než ruský. Proto neměli by se odsuzovati šmahem všichni „zelení“. Spíše naopak: takoví noví přistěhovalci (ovšem mými lidmi s náležitým vzděláním a dobré pracovníky, ne plané boucharony), ti mohou českým osadám jen prospěti. Ten pisatel z Lodzi je snad jedním z těch, kteří chtějí život ruských českých kroužků zvednouti na vyšší úroveň, k účinnější kulturní práci. Podrazí-li se mu ale takovým způsobem nohy hned ze začátku, jaký bude výsledek? Vzdá se vši činnosti, neboť málo kdo je tak pevný, aby pracoval i za podobných útoků. Pitím a hrou v karty vlast nespasíme, pravda, ale nutno proti takým zlořádům bojovati právě ve spolecích, stavše se jejich členy a hleděti ostatní členy od této neřesti odvracet. Dá to sice práci, ale o výsledku dobrém jsem přesvědčen.

Josef Štejc.

V Moskvě, 6. prosince 1911.

Podcurkovo.

(Rovenský uj., Volynská gub.).

Podcurkovo, ačkoliv bylo založeno již p. Přibylem r. 1869, jako samostatná obec čítá teprve něco přes 20 jar. Původně Podcurkovo bylo jakousi součástíou nejstarší české osady na Volyni-Hlinsku. Byli jsme k Hlinsku přifařeni, navštěvovali jsme hlinskou školu a

Něco o sváru.*)

Čeho se na světě nejsnáze dožijeme? Sváru! Olověk se ani nenaděje a už ho má na krku. K tomu není ani potřeba, abychom byli hrubými, nikoliv, ta nejlepší vůle k tomu stačí. Řekne se nějaké slovíčko, ne výčitka, ani napomenutí, pouhé přání, najde se někdo, jenž to pochopí dle svého a už je to pohromadě!

Náš Čechoslován dokončuje teprve první rok, je tudíž, abych tak řekl, skoro nemluvnětem! dosud ani neběhá, chodí tak co nožka nožku mine. (Tomu se ale nelze divit, v takovém věku nikdo moc nevyskakuje). Kolik už přestál mrzutostí! Nebudu psát o sporu v samém družstvu, nyní snad již vyřízeném,

*) Redakce uverejňuje polemické články, k nimž, zavdal podnět dopis p. Bohemského o „České Besedě v Lodzi“, poněvadž se domnívá, že podobná rozprava může jen prospět ku vysvětlení otázky jak pracovat mezi ruskými Čechy. Odpovědnost za ně ponechává pisatelům.

ani o nelibosti některých laskavých čtenářů, z nichž některým se zdálo, že zpívá moc vysoko, skoro prý správnem, tak že prý to až uši řeže! Co prý tomu domácí pán řekne, z domu prý nás vyhodí! Někteří ve své starosti zašli tak daleko, patrně z obavy, že to přeslechne, že šli před okna bytu pana domácího a volali: „Ten křičí!“ Druhým zase se zdálo, že zpívá nízko, tichým basem. „Kam pak je to slyšet! Ať si jde s takovým zpěvem na horoucí skály!“ To konečně není nic divného, neboť každý z laskavých čtenářů zaplatil pětku na rok a má tedy úplné právo žádat, aby se psalo, jak on za dobré uzná.

Čechoslován však vzal na sebe povinnost nechat slyšet kromě svého hlasu též melodie ze středu svých posluchačů, aby se navzájem slyšeli a hlavně poznali; ale i tu se dobrá vůle bez mrzutosti neobejde! Kdo nepředpojatě četl sdělení o České Besedě v Lodzi v čísle 40., zajisté potěšení měl z toho, že máme o jedno středisko více. Z radosti mno-

hý asi přehlédl připojený stesk, že z krajanů Zelovských nikdo ke spolku nepřistoupil. Mnohý se asi podivil, když zvěděl, že zde máme už po 300 let z vlasti vzdálené krajanů, kteří dosud nejen česky mluví, ale i Čechy býti se cítí. Do Besedy za členy sice nepřistoupili a žijí odloučeně, sami sobě. Brzy ale se ukázalo, že tomu tak není. Z dopisu „Zelovského tkalce“ v čís. 43. je vidět, že jsou to lidé, kteří nejen že se starají o to, co se mezi námi děje, ale též se dovedou ozvat za sebe a svoje osamocení odvodnit. Způsob, jakým se to stalo, prozrazuje, že naši krajané, nehledě na těch 300 let, ku podivu dobrými Čechy zůstali. Dovedou se rozčlovat čistě po česku, jako by před měsícem z drahé otčiny vyšli! — Utěte, prosím, tyto dva dopisy jen každý zvlášť a komu dáte za pravdu? Myslím, že do jisté míry mají oba pravdu a dá Bůh ještě se sejdou; vždyť z Lodzi do Zelova je tak blízko! Mne oba články potěšily, tak že bych šel autorům aspoň

měli jsme společní obecné záležitosti. Značná vzdálenost Podeurkova od středu Hlinska, (na 4 versty), která přímo znemožňovala našim dětem návštěvu školy za jarní nepohody a sněžných vánic i některé jiné okolnosti nutily nás, abychom si vydobyli samostatnost a utvořili z Podeurkova neodvislou obec s vlastním starostou a vlastní školou.

Česká osada Podeurkovo dostala své jméno od sousední maloruské vesnice — Curkovo. Pozemky, na nichž se naše osada rozkládá, byly zakoupeny původně od polského poměščíka Veselovského po 17 rublech za desatinu. Ze nyní půda ta stojí více jak po 500 rublech desatina, to ví každé dítě, ale co potu bylo prolito dřívě, než neúrodná pole byla proměněna v žírné lány, to z mladších hospodářů nepamatuje téměř již žádný. Každá česká osada na Volyni zpívá stejnou píseň o těžkých začátcích, píseň, která nám jde z hloubi srdce, ale k níž nic nového přidat nemůžeme. Perné byly první chvíle, ale za to nyní se těšíme jistému blahobytu. Není v naší osadě velkých boháčů, ale nemáme mezi sebou ani chudášů. Podeurkovo čítá celkem 40 rodin, které drží 418 desatin půdy a jejich celková majetnost dá se odhadnouti okrouhle ke 300.000 rublů, nepočítaje v to zařízení domácností a hospodářské stroje. Zvědavějším, kdo by rádi věděli, má-li u nás většinu ženské pohlaví nebo mužské, poznaménáme, že prosíme vroucně Boha (arci jen v duchu!), aby ženské

ještě tak hned tu „rovnoprávnost“ nedostaly. Zle by to s námi muži dopadlo, neboť je nás tu jen 114 proti 121 zástupkyním pohlaví slabšího (věř kdo chce, že jsou ženy slabší tvorové!). Z celkového počtu 235 hlav 120 připadá na dorůstající pokolení, tedy 115 je dospělých.

Půda naše je úrodná, rodí všeho druhu obilí, dává pěknou pšenici a výborně se v ní daří i chmeli, jehož se u nás pěstuje na 400 kop. Rozumí se, že jako ve většině českých osad na Volyni, tak i u nás jsou vesměs chmelnice drátěnky. Pozvolna zavádíme též umělá hnojiva (as 650 pudů ročně), ačkoliv máme hodně hnoje od rohatého dobytka, kterému se u nás věnuje značná péče. Některá hospodyně za mléko a máslo utrží do roka tolik, že nejen kryje výlohy v domácnosti vlastními příjmy, nýbrž i do hospodářství něčím přispěje.

Chloubou naší jsou ovocné zahrady, které svou zelení halí naše domky, v létě dávají příjemný chladek a na podzim slušný užitek.

Že naše hospodaření je na dobrém stupni, svědčí nejlépe to, že sousedé Malorusové řídí se našim příkladem a dle našeho vzoru vzdělávají pole, kupují hospodářské stroje a zavádějí lepší druhy dobytka. Seči stroj má v Podeurkově každý hospodář, mlátič a řezací stroje nemají snad je 3-4 (ze 40); žací strojů je 18.

Pokud se týče průmyslu a obchodu, nemáme se čím chlubit. Jeden hostinský, jeden obchod se

smíšeným zbožím a 11 řemeslníků (obuvníci, zedníci, truhláři).

Společenský život je u nás vyvinut slabě. Sem tam nějaká „muzika“ a to je vše. Spolků nemáme žádných, vyjímaje „Spolek vzájemného pojišťování proti ohni,“ jenž byl letos založen. Ačkoliv u nás není negramotných (všichni osadníci čtou česky i rusky), přece jen knize se věnuje malá pozornost. Je několik občanů, kteří mají hrstku vlastních knížek, ale těch je tuze málo a ostatní o knihu nedbají. Hanbím se opravdu za to, že se odebirá u nás jen 6 výtisků Čechoslavy (mimo to 2 výtisky Národní Politiky), a odběrateli jsou zase jen ti, co nelitují peněz na knihy. Pěkná a zámožná je naše osada. Jak bylo by krásné, kdyby naši sousedé se rozpomněli, že je jejich povinností, aby dětem vštěpovali lásku ke knize, aby jim tu knihu kupovali a sami více četli. Vždyť „ve vědění je naše spasení.“ Oč hospodářsky rychleji pokračují lidé, kteří své vědomosti doplňují čtením užitečných knih a časopisů. V Čechoslavani se psalo, že v Kijevské gubernii v osadě Kolonščině ze 14 hospodářů 13 má svůj vlastní časopis. Což nemyslíte, sousedé Podeurkováci, že bychom získali nejlepší slávu rodné obci, kdyby se řeklo, co Podeurkovák, to odběratel Čechoslavy? Co peněz přijde na zmar ve zbytečných pitkách a tu jen každý týden malinký desetník stranou odložit a Podeurkovo může se dostat do čela českých osad na Volyni!

ruku stisknout, kdyby to nebylo z Kijeva tak daleko! Z prvního jsem se dověděl o tak vzácných krajanech a litoval, že se nás tak strani a při tom uvažoval: „Co asi je lepší, žít veřejnosti, anebo sám sobě? Zajisté lépe veřejnosti! Žijeme pak se světem, staráme se o to, co se kde děje, jiní mimochodem se starají o nás. Ale ku podivu, lidé, žijící „sami sobě“, snad už ve dvacátém pokolení mimo vlast, mezi Němci, pak mezi jazykem tak blízkými Poláky, nyní pod vlivem velkého ruského národa, dosud se drží jazyka a víry svých otců!“

Tato myšlenka vzbudila ve mně jakousi úctu k těmto lidem a skoro jsem se obával, že je výčitka „Bohemského“ urazí. Ale vždyť žijí sami sobě a proto něčeho se nedovědí! My dále budeme pracovat veřejně ku blahu národa a — ponenáhlu vymírat! Dorost? Ten arciť se musí též vychovávat pro veřejnost a nikoli „sám sobě“. Stává se, že se ani česky nenaučí a s dědečkem by se nesmluvil. Co však dělat?

Ale Zelovští se to dověděli! Slova „Zelovského tkalce“ nejsou sice moc vybraná, ale svědčí o tom, že to s tou úplnou odloučeností tak zlé není! Jen aby tak přísná slova neurazila krajany, sdružené v České Besedě v Lodzi!

Zelovský tkadlec píše: „Kdo o nás chce soudit, musí dříve znáti nás a naše poměry.“ Zeela správně. Odkud je můžeme ale znát? Několika v článku uvedenými slovy se historie tří set let neřekne a na těch bohužel „Zelovský tkadlec“ přestal a — pustil se do Besedy. Tancem a pitím chce prý Beseda pracovat ku cti a blahu vlasti! Ano, přáteli, zde jste dal na jevo, že jste opravdu 300 let z vlastní ztratil s ní všechny styky! Bohužel málo též o ní víte! Viníte ji, že Vaše předky ozebračila před 300 lety a vyhnala! Tak že je tomu? Nikoli vlast, ale vyhnala Vás ta kultura, kterou nyní, jak píšete, Vlaši nesou do Tripolisu, která obratem ruky dělá z domorodých vlastenečů buřiče a ze sebe v domě pána, pro-

ti němuž pod ztrátou hrdla a statků se nesmí pípnout. Vaše předky připravila jen o majetek, ale zbylé doma též o všechna práva, mravy a jazyk mateřský! Jen zázrakem vzkřísil se národ ze staletého spánku. Mohli pak být stejného s Vámi vychováni? Bible, ze které Vy nyní jako vaši předci před 300 lety čerpáte životní sílu, dávno jim byla vyražena z rukou a nahrazena nesrozumitelnou latinou.

Checete-li nyní ještě slout Čechy, musíte si všimnouti života nynějšího pokolení, dát jim od sebe co máte v sobě dobrého a přijmouti, co ono má dobrého. Poznáte, že mnohem více bylo vykonáno než o čem Vy víte a že též zbývá ještě mnoho práce. Nahlédněte, že nyní samotná bible nestačí. Je mezi námi mnoho potřebných ponaučení. Chcete je písmem učít? Vždyť nečtou! Slovem? Nebudou Vás poslouchat! „Snad tancem a pitím?“ zeptáte se mne. — Ano, tancem a pitím, chcete-li. Budou-li při Vás tancovat a pít, budou se chovat mnohem sluš-

Škola české řeči naše děti ne-naučí (máme jednotřídní minister-skou s ruským učitelem), snažme se proto sami, aby naše libozvučná mateřština se udržela. Kdo kus českého srdce má v sobě, kdo nechce, aby jeho děti zcela zapomněly na svůj český původ, musí dbát, aby česká kniha, český časopis byly vítaným hostem v jeho domácnosti.

K. S.

O náměsícnictví.

Nejpodivnější záhadou od nepa-mětných dob bylo lidstvu snění. Clovek si nedovedl vysvětliti, jak je to možno, aby ve spánku stři-daly se mu ty nejpodivnější obrazy, tu hrozné, tu příjemné. Dětské duši jeho bylo to záhadou a jako vždy obetkal toto „tajemství spán-ku“ síti pověr a báchorek, přiči-taje je buď bohu nebo ďáblu. Ještě dnes je mnoho pověřčivých osob, jež si dávají sny vykládati, nebo předpovídati z nich budoucnost, nebo v nich spatřují zlá či dobrá znamení.

Jestli snění v nevzdělaném člo-věku vyvolává nejroztodivnější po-věry a představy, musí daleko větší vyvolávatí stav, zvaný námě-siěnictvím (somniaambulismus). O náměsícnictvích vypravují se nejne-smyslnější báchorky. Babička neb maminka vypravuje dětem, jak ná-měsíčník lezl po zdi neb po stropě jako mouha, jak chodil po vodě, lítal ve vzduchu, prodíral se kli-

čovou dírkou a podobně nesmysly. — Aby vypravování svému dodaly pravděpodobnosti, prohlásí to docela za svoji vlastní zkušenost, a kdy-by někdo o jejich vypravování pochyboval, prohlásí: „Já to sama viděla, a proto tomu věřím!“ Nevi-děla ovšem nic takového, neviděl to také nikdo jiný, ale nalháváním: „Já to viděl!“ se pověra taková skálopevně utvrzuje. Poněvadž pak mají lidé zvyk k slyšenému ještě něco přidati, vypravování o námě-siěnicích přibírá na báchorkovitosti stále více.

Nuže, co jest pravda o námě-siěnictví? Jest pravda, že někteří lidé skutečně náměsíčníky jsou, ale není pravda, že by lezli jako mou-chy po zdích, chodili po vodě, krátce, že by prováděli nějaké ne-možnosti.

Náměsícnictví jest jakýmsi stav-em snění. Mozek vyvinuje myšlen-ky stejně za bdění, jako ve spánku, ba zdá se, že ve spánku jest vý-roba jejich ještě čilejší. Bdíme-li, postřehujeme své myšlenky a vlastní vůli je udržujeme v rozumném a přirozeném celku. Ve spánku poz-býváme toho, co se nazývá vůlí, a proto myšlenky vyráběné netvoří logický postup, nýbrž splývají a rozplývají se beze vší rozumové kontroly. Za bdění jedna myšlenka je příčinou jiné, a tvoří dohromady pravidelný myšlenkový řetěz, ve spání této pravidelnosti není. My-šlenka vznikne, vedle ní hned zase jiná, a následkem toho vzniká nej-podivnější směsice.

Sníme stále. Tak jako za bdění nepřestáváme ani okamžik mysliti, je to i ve spání, s tím rozdílem pouze, že vždy o tom nevíme. Spí-me-li tvrdě, sníme, ale nevíme o tom. Uvědomujeme si jen takové sny, které se vynořují v polospánku. Při prvním usnutí nemáme oby-čejně žádných snů, nevíme totiž o nich a stopujeme nejčastěji sny již k ránu, kdy spánek není tak pevný.

U některých lidí živé sny pro-vázeny jsou pohyby. Zdá-li se jim, že se s někým perou, rozhánějí ru-kama a mumlají při tom nesrozu-mitelná slova.

Lidé, jichž smyslová soustava jest neobyčejně dráždivá, mají sny nejživější, a k těm patří náměsíč-níci. Sny jejich jsou provázeny skutky. Zdá se jim, že jdou na procházku a vylezou při tom sku-tečně s postele, otevrou si dveře a vyjdou na dvůr neb do zahrady, kde se procházejí, pevně při tom spíce. Jindy se jim zdá, že lezou po žebříku neb jinak na střechu. Otevrou si ve spání okno a vylezou po přístupných místech skutečně na střechu.

Chodí však ve spání vždy jen cestami známými, nevlezou totiž nikdy někam, kde nebyli, nebo kde aspoň dostatečně neznají půdu. Tím se vysvětluje, že při nočních výletech počínají si dosti jistě a nespádnou.

Kdyby na noc zavřeli námě-siěníka do neznámé mu místnosti, nedostane se odtud ven, a bude

něji než bez Vás, navyknu tomu. Použijete-li pak příležitosti a vy-táhnete bibli až budou utancováni, budou Vás poslouchat, pak sami si něco přečtou a některý z nich to přivede tak daleko, že bude jiným vzorem.

Je těžko kázat člověku o eno-stech, když v něm život kypí. Vždyť moudrý Salamoun prý měl sta žen a trvalo to dlouho, než řekl, že všechno je marnost nad marnost. Veliký Lev Tolstoj ve svém mládí též byl by poslal k šípku mudree, kdyby mu chtěl kázat jeho filosofii z posledních let. Svět se mění a musejí se též lidé měnit. Náhodou právě pod dopisem „Bohemskeho“ v č. 40. Čechoslovana je bajka o „Velemoudrém piskoři“, z které se též dá čerpat poučení.

Doufám, že „Zelovský tkadlec“ a stejně s ním smýšlející přijmou má slova s takovou srdečností, s jakou byla napsána a častěji dají nám o sobě zprávy v Čechoslovanu.

Horák.

F. X. SVOBODA:

BALLADA.

I.

Vitkovům zemřel dvaadvaceti-letý jediný syn Josef. Nastudil se při porážení dříví v nedalekém le-se a podlehł zapálení plie. Stará Vitková, zbožná a starostlivá, slzie omyla mrtvolu synovu a přikryla ji bílým povlakem s postele. Pak si klekla k malému, zčernalému křížku, jenž stál na staré skříní a před nímž hořela svíce, sepjala sil-né, kloubovitě ruce a modlíla se. Dobré oči její se svrastělými víčky byly úplně zality slzami, velká bra-da, která byla osmahlá a hubená, zvolna se hýbala a šedivé vlasy byly rozouchány. Starý Vítek seděl v druhé světnici na truhle, byl opřen lokty o kolena a tupě se dí-val dolů na upěchovanou hlinu.

Mezi známými, kteří se přišli na zemřelého podívat a staré ma-žele Vitkovy potěšit, byl též ně-kdejší spolužák a souduh Josefův, Václav Pazderník, člověk záhy zpustlý a pro krádež již dvakráte trestaný. Přišel, mačkaje čepici v rukách, a postavil se u dveří svět-nice, jakoby se modlil. Jiskrné oči mu pohasly a obličej jeho, obyčej-ně narudlý a stále zamazaný, byl čistší a bledší. Hned jak vstoupil, pohlédl na zemřelého a počal hý-bati odvalenýma rťoma, nad nimiž černaly se krátké, řídké vousky. Několik žen a dětí, které tu pobožně stály, poodstoupilo plaše od Pa-zderníka a v jejich tvářích znáti bylo rozechvění. Nemyslyly již na zemřelého a nemodlily se; zmocni-la se jich nepříjemná tíseň. Paz-derník po chvíli přistoupil k mrtvé-mu a pokřížoval ho rukou; postál pak ještě okamžik s nohama roz-kročenýma, pokýval hlavou a roz-hlédl se po světnici. Dvě její okna byla otevřena a tak byla nízko nad zemí, že se jimi mohlo snadno